

Za Otou Pavlem na Olšanech

Jiří Peňás

Na židovském hřbitově na Olšanech leží nedaleko Franze Kafky jiný pražský spisovatel, Ota Pavel. Bylo by zajímavé nějak změřit, ke komu se víc chodí, i když odhadnout to asi lze: cizinci zajisté ke Kafkovi, neboť někteří kvůli němu i do Prahy přijedou – aspoň to tak dlouhá léta platilo.

K Otovi Pavlovi tzv. obyčejní lidé, jeho čtenáři, kteří možná ani moc nečtou, ale setkání s ním, s jeho povídkami o rybách, tatínku Popperovi, krásných srcích, mamince, která si vzala tatínka, a bratřech Hugovi a Jirkovi, co se musí pořádně najíst, než půjdou na tu svou dalekou cestu, pro ně bylo zážitek často na celý život, který je už neopustil. Možná že si tam někdo z nich zašel i včera, když by slavil Ota Pavel devadesátiny.

Zůstaňme ale ještě u těch dvou blízkých hrobů. Pavel a Kafka, to jsou zajisté dva literárně těžko měřitelné pojmy. Jeden jako by v literárním poli vylučoval druhého, elitní vyznavači Kafky by se shovívavě nebo rovnou svrchu dívali na ty, kteří tak milují „pana Pavla“, ti zase by asi nechápali, co na tom Kafkovi někdo vidí, vždyť se nedá moc číst (samozřejmě zobecňuju). Ale něco určitě společného mají.

Začít bychom mohli jejich plachostí a laskavostí, o které mluvili a na niž pak vzpomínali ti, kdo je znali, přičemž připouštěli až jakýsi světecký ráz jejich osobnosti. Samozřejmě že to byli muži z masa a kostí se svými slabostmi, ale museli bychom být asi hodně posedlí, kdybychom se na obou snažili hledat něco šťavnatého, nějakou prasárnu, temné tajemství nebo morální vadu, i když by se jistě nějaká našla, třeba ta, že Pavel byl až do konce života členem KSČ... A Kafka si zase někdy zašel do bordelu... A stejně to byli skoro světci.

A pak bychom mohli pokračovat přes dominantní otce a laskavé matky, silný vztah k sourozencům, u Kafky k sestrám, u Pavla k bratrům, přes slabší vztah k židovské tradici, kterou Kafka hledal obtížně a Pavel postrádal skoro úplně. A pak také přes touhu vyvázat se ze svých ubíjejících zaměstnání, která přitom oba vykonávali svědomitě a jak nejlépe uměli, ale bralo jim to čas a energii na to pro ně nejdůležitější, na vlastní psaní.

Kafka byl až do své nemoci, která ho osvobodila od nutnosti se oženit i od zaměstnání, svědomitý pracovník pojišťovny, Pavel trávil čas v redakcích sportovních časopisů, což ho sice těšilo, dodávalo mu to materiál a získávalo přátele a příznivce, ale zároveň ho to vysilovalo a bralo mu čas na soustředění k psaní, na němž mu především záleželo. Protože jak Kafka a ještě víc Pavel nepsali snadno, Ota Pavel se naopak trápil, cizeloval, přepisoval, potřeboval úplný klid, tím spíš, když ho dostihla psychická nemoc. Ta také mnoho za něj „vyřešila“.

A pak je spojuje dílo, které zůstalo torzem, u jednoho enigmatickým, u druhého nevyrovnaným. Takže tím pádem se věnuje možná nadbytečná pozornost i tomu, co oni by do něj nezařadili a co by je možná ani nenapadlo. Různé fragmenty, příležitostné texty, nedodělané nebo i nepovedené texty, které by oni možná nedali z ruky. To je ta potíž předčasně zemřelých spisovatelů (Kafka ve 40, Pavel ve 43), kteří se slávy dočkají po smrti (Kafka) nebo na poslední chvíli, což byl případ Oty Pavla, jehož nejlepší texty vyšly v definitivní verzi až po listopadu 1989, kdy už se dávno staly obecně známými ty, jež on takhle vydat nechtěl.

Paradoxně ale právě to, že knihy *Smrt krásných srnců* (1971) a *Jak jsem potkal ryby* (1974) vyšly v časech masivních literárních čistek, tedy na vyprázdněném poli české literatury, přispělo k tomu, že byly čteny jako zázrak na úhoru. Na druhé straně se na ně leckdo díval podezřavě, jak to, že vyjít mohly právě ony, to je přece nějaké podezřelé. V tom byl ale Ota Pavel nevinně.

Ota Pavel byl vlastně ve všem nevinně. I v tom, že jeho dílo je tak jímavé a hluboce zasahující. Ono je vlastně o nevinném člověku, na kterého se snesou viny lidstva od počátků, co lidstvo je. V tom měl taky hodně společného s tím druhým světcem na židovském hřbitově na Olšanech.

Echo, červen 2020